

Bal Yapan Kelebekler İlklerde ve Öncü Kadınlar

Prof. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

2. Baskı

Prof. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

Bal Yapan Kelebekler İLKLERDE VE ÖNCÜ KADINLAR

ISBN 978-605-241-526-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Aralık 2018, Ankara

2. Baskı: Nisan 2024, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Hakan Pehlivan

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

“Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah’tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz, kadınları Allah’ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah’ın emriyle helâl kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır.”

Hız. Muhammet-Veda Hutbesi

“Dünyada hiçbir milletin kadını ‘Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluş ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar hizmet gösterdim’ diyemez.”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

...

“O benim kollarım, bacaklarım, başımdır.

Yavrum, annem, karım, kız kardeşim,

Hayat arkadaşımdır.”

Nazım Hikmet

Prof. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

Ebru DEMİRCİOĞLU 1983 yılında, Gümüşhane’de doğdu. İlk öğrenimini Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu’nda, ortaöğrenimini ise Gümüşhane Mareşal Fevzi Çakmak Anadolu Öğretmen Lisesi’nde tamamladı. 2005 Yılında Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı’ndan hem derece ile hem de yüksek onur öğrencisi olarak mezun oldu. 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı’nda Tezli Yüksek Lisans Programına başladı. Buradan 2011 yılında yüksek onur öğrencisi olarak Tarih Ders Kitabındaki Görseller Hakkındaki Görüşleri (Perceptions of History Teachers about Visual Materials of 9th Grade History Textbooks) konulu tezini vererek mezun oldu. 2011 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı’nda doktora başladı. Aynı yılın Eylül ayında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2014 yılında doktorasını da yüksek onur öğrencisi olarak 10. ve 11. Sınıf Tarih Ders Kitaplarında Yer Alan Görseller ve Metinlerde Toplumsal Cinsiyet Temsiliyle İlgili Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri (Trabzon Örneği) (Views of Turkish History Teachers about Text and Visual Materials of 10th and 11th Grades Turkish History Textbooks in Terms of Gender Representation: Example of Trabzon) konulu teze vererek mezun oldu. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’na Yardımcı Doçent; 2018 yılında ise Doçent olarak atandı. Ebru DEMİRCİOĞLU’nun toplumsal cinsiyet, tarih öğretimi, sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen yetiştirme ilgili çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. İyi derecede İngilizce bilen DEMİRCİOĞLU, evli ve 2 çocuk annesidir.

ÖN SÖZ

Yaratıcının kâinata bahşettiği en güzel şeylerden biri şüphesiz ki kadındır. Tarihsel olarak pek çok alan ayrı ayrı incelendiğinde, kadının bir toplumun gelişiminde büyük bir rolünün olduğu tartışmasız bir gerçektir. Toplumun temeli nasıl aile ise ailenin temeli de kadındır ve bir kadın, yaşadığı yerin aynasıdır. Gerçek şu ki; eğer bir kadın mutluysa, o yerde yaşayanlar da mutlu demektir. Türk Milleti, inancında da kadını kutsallaştırmış ve “Cennet annelerin ayakları altındadır” diyen Peygamberimizin ardından anneye karşı saygısını daha da yüceltmıştır.

Tarihe baktığımızda ise köklü ve şanlı bir geçmişe sahip olan Türk Milletinin, tarihin her döneminde kadına ciddi görevler yüklediğini ve kadını gerek anaçlığından gerek topluma faydalı bireyler yetiştirmesinden dolayı onu son derece saygın bir konumda değerlendirdiğini görürüz. Bunun yanında kadınlar yapıları gereği çalışkan, üretken, emekçi ve fedakârdır. Bu kadınların yetiştirdiği pek çok erkek de bugün hem dünyamızın hem de ülkemizin üst düzey görevlerinde yer almaktadır. İşte bu eserin ortaya çıkış sebeplerinden biri de kadının kamusal alana çıkması probleminin, eskiden olduğu gibi günümüzün de halen en önemli sosyo-politik tartışma alanlarından biri olma özelliğini taşımasıdır. Ancak ilginç olan bir şey vardır ki, pek çok alanda çok başarılı kadınlarımızın olmasına rağmen bu kadınlarımız neden zamanın çarkları arasında sıkıştırılıp bırakıldı? İsimlerinden neden kimsenin haberi olmadı? Bu kadınların gün yüzüne çıkarılması kasıtlı olarak mı engellendi yoksa gerçekten şimdiye kadar doğru düzgün bir araştırma yapılmadığı için mi pek çoğunun ismi bilinmiyordu?

Ülkemizde ne yazık ki belirli gün ve haftalar dışında başarı gösteren kadınlar hiçbir yerde yer almamaktadır. Kadınlarımız, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü gibi özel günlerde hatırlanıp gündeme taşınmışlardır. Özellikle bir alanla ilgili olarak, “İlki başaran kadın” şeklinde internet ortamında pek çok yerde geçen kadın isimleri bulunmaktadır. Ancak paylaşılan bu bilgiler araştırıldığında, bu kadınlarla ilgili ülkemizde yanlış olarak bilinen bilgilere rastlanılmış-

tır. Bu eserde bu yanlış bilgilerle ilgili olarak doğru olduğuna kanaat getirilen bilgiler de paylaşılmıştır. Eserin pek çok yerinde “ilk kadın” diye başlayan ifadeler bulunmaktadır. Bunu sürekli tekrarlamaktaki amaç cinsiyetçilik yapmak değil; aksine farkındalık oluşturabilmektir. Günümüzün en hızlı bilgi ileten teknolojilerinden olan internet ve televizyonda kadınlardan bahsedilmesi için olağanüstü bir şeyin olması gerekmektedir. Bu tür durumlarda da kadınlar ya mağdurdur ya da çok ciddi bir başarıya imza atmışlardır ki ekranda gösterilme şansı bulmuşlardır. Bu konuyla ilgili sözlü ya da yazılı olarak bilgi veren kişiler, kadından bahsederken çok ciddi cinsiyetçilik yapmaktadırlar. Örneğin “kadın müdür”, “kadın doktor”, “kadın öğretmen” hatta kadın kelimesi yerine cinsiyetçi bir söylem olan “bayan” kelimesi bile sürekli kullanılmaktadır. Öyle ki, spor alanında günümüzde “bayanlar” kelimesi terimleştirilmiş bir kelimedir. Ancak bu eserde o kelime yerine “kadınlar” kelimesi kullanılmıştır. İşte bu eserde “ilk kadın” diye başlayan ifadeler tüm bunlara bir tepkidir. Hatta yine farkındalık oluşturabilmek için kadınların unvanlarıyla birlikte yer alan isimlerinin tamamı değil sadece kadın isimleri koyu yazılmıştır.

Bu eser on beş bölümden oluşmaktadır. Her bir bölümün özelliğine göre titiz bir çalışma sonucunda yer verilen kadınlarımız, 3,5 yıllık bir çalışma sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Eserde yer alan bölümler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Birinci bölümde; kız öğrencilerimizin ilk olarak nasıl bir eğitim alarak günümüze isimlerini ulaştırdıklarını göreceksiniz. Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyet’e kadar kızlarımızın hangi eğitimleri, hangi kurumlarda ve nasıl aldıkları, ilk kız öğrencilerimizin ve öğretmenlerimizin kimler olduğu hakkında bilgi verilerek daha sonraki bölümlerde kadınlarımızın başarılarının ne kadar da önemli olduğunu nedenlerinin anlaşılması sağlanmıştır. Kadınlar için açılan eğitim kurumları ve bu kurumlarda yer almış kişiler hakkında verilen bilgilerin yanında, ülkemizde kız çocuklarının gidebileceği bir yüksek öğrenim kurumunun bulunmadığı dönemlerde yurt dışına eğitime giden kız çocuklarımız hakkında da bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; kadın yazarlarımızdan ve şairlerimizden bahsedilmiştir. Bu kadınlar özellikle de edebiyat alanında ciddi sıkıntılara göğüs gererek ilkleri başarmış, öncülük yapmışlardır. Şöyle ki; anne ve babaları tarafından şiirle uğraşması engellenen; eşlerinin kıskançlıklarından dolayı sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalan; erkek şairler tarafından küçümsenerek hor görülen; evlendiğinde kocası tarafından şiir yazmaktan zorla alıkonulan; tüm bunlardan uzaklaşarak yazmak için evlenmemeyi tercih eden nice kadınlarımız vardır. İlginç olan ise, bu kadınların kültürlü ailelere sahip olmalarına rağmen bu tür muamele görmeleridir. Çünkü bu kadınların çoğunun babası, dedesi veya eşi ya kadı, ya şeyhülislam, ya kazasker ya da müderris gibi bürokratlardır. Yaşadıkları tüm sıkıntılara rağmen bu kadınlarımız şiirler ve romanlar yazmıştır.

Üçüncü bölümde; ilk kadın memurlarımız anlatılmıştır. Osmanlı'da bir kadının çalışması demek, çok şey demektir. O dönemin özellikleri göz önünde bulundurulduğu zaman memur olabilmek olağanüstü bir durumdur. Bu kadın memurlar arasında ilk kadın öğretmenlerimiz, telefon şirketinde ve bankada çalışan kadınlarımız hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölümde; savaşlarda yer alan kadınlarımızdan bahsedilmiştir. Gerçek şu ki, Türk kültürünün oluşmasında kadının ciddi katkılarının yanında Anadolu'yu düşmana mezar etmedeki kahramanlıklarının katkısı yadsınamaz. Bu nedenle, bu bölümde ilk kadın askerlerimiz, polislerimiz, pilotlarımız, havacılık sektöründeki kadınlarımız, hava şehitlerimiz ve casuslarımız hakkında bilgi verilmiştir.

Beşinci bölümde; devlet yönetiminde yer alan ilk kadın yöneticilerimiz, siyasetçilerimiz, milletvekilliği dışında siyasi faaliyetlere katılan kadınlarımız ve Cumhuriyet hükümetlerinde yer almış olan kadın bakanlarımız hakkında bilgi verilmiştir.

Altıncı bölümde; bilime ışık tutan ilk kadın akademisyenlerimiz hakkında bilgi verilirken, bu kadınlarımızın gerçekleştirdikleri ilklere ve öncülük yaptıkları işlere yer verilmiştir.

Yedinci bölümde; önceleri “Kadına insan bedeni emanet edilir mi?” gibi bir düşünceye sahip olan bir iklimde, kız öğrencilerin tıp fakültesine alınmamasından dolayı yurt dışında doktorluk eğitimi alan kızlarımıza, tıp fakültelerine kız öğrenci alımı başladığında buralarda eğitim alan ilk kadın doktorlarımıza yer verilirken; ilk kadın diş hekimi, eczacı, veteriner ve hemşireler hakkında da bilgiler verilmiştir.

Sekizinci bölümde; “Kadından mimar olmaz” düşüncesinin hâkim olduğu bir dönemde bu söze hiç aldırmadan ve asla yılmadan yurdumuzu nakış nakış inşa eden ilk kadın mimarlarımızdan ve farklı alanlarda başarılarla imza atmış mühendislerimizden bahsedilmiştir.

Dokuzuncu bölümde; adaleti sağlamak için mücadele veren ilk kadın hukukçularımıza yer verilmiştir. Burada ilk kadın hâkim, savcı ve avukatlar hakkında bilgi verilmiştir.

Onuncu bölümde; seslerini duyurmanın en iyi yolu olduğunu düşündükleri için yine dönemine göre büyük bir başarı olan gazetelerde yazarlık yapan, gazete ve dergi çıkaran kadınlarımızın yanında medya ile herhangi bir şekilde ilgilenerek ilkleri gerçekleştiren kadınlarımıza yer verilmiştir.

On birinci bölümde; günümüzde bile sayılarının çok az olduğunu bildiğimiz, geçmişten bugüne pek çok kurumda yönetici olmayı başaran ilk kadın yönetici, genel müdür ve müdürlerimizin yanı sıra ilk kadın ekonomistlerimiz hakkında bilgi verilmiştir.

On ikinci bölümde; hislerini, düşüncelerini yeteneği doğrultusunda estetik bir şekilde yoğurmayı başaran kadın sanatkârlarımız ele alınmıştır. Resim ve müzik gibi alanlarda tarihimizin ilk başından beri az ama mutlaka var oldukları ve bu kadınların kimler olduğu bu eserle ortaya çıkarılmıştır. Pek çok alanda olduğu gibi özellikle de bu alanlarda ilkleri başaran kadınlarımızın hepsinin toplumun üst sınıfında yer alan aileler tarafından özel eğitimlerle yetiştirildikleri görülecektir. Bunun en büyük sebebi de yaşanan dönemde kadınların sıbyan mektebinden sonra gidebilecekleri bir kurum olan kız

rüştiyelerinin o dönemde bulunmamalarıdır. Ancak kız rüştiyelerinin açılmasına kadar geçen sürede bahsi geçen sanat alanlarında ilkleri gerçekleştiren pek çok kadın bulunmaktadır. Bu bölümde ilk ve öncü müzisyen, kantocu, operacı, ressam, tiyatrocu, sinemacı, hattat, ozan, terzi ve model olan kadınlarımız hakkında bilgi verilmiştir.

On üçüncü bölümde; sporla ilgilenen kadınların hiç olmadığı düşünülen bir dönemde belki de çok az kişi tarafından bilinen ilk kadın sporcularımız ve hakemlerimiz anlatılmıştır. Sporun pek çok alanındaki branşlar ayrı ayrı belirtilerek bu branşlarda ilkleri başaran ve öncülük eden kadınlarımız hakkında bilgi verilmiştir.

On dördüncü bölümde; ülkemizde yaşayarak tüccarlık yapan ilk kadınlarımıza ve bu kadınların tüccarlık yaparken zekâlarını nasıl kullandıklarına yer verilmiştir.

On beşinci bölümde ise bu eserde belli bir kategoriye dahil edilemeyen ancak farklı alanlarda ilklere imza atan kadınlarımıza yer verilmiştir.

Eminim, elinizdeki bu eseri okurken büyük bir zevk duyacaksınız. Yeri gelince başarılarıyla hayret ve hayranlık duyacağınız, yeri gelince de yaşadığı sıkıntılardan hüznüleneceğiniz ama hep gurur duyacağınız kadınlarımızı okuyacaksınız. Kızlarımıza ve kadınlarımıza çok güzel rol model olabilecek bu kadınların isimlerini birlikte dünyaya öğretilim. Böylece kızlarımız, yani geleceğin yetişkin kadınları cesur, girişken ve daha iyisini hedefleyebilen bireyler olarak “imkansız” diye bir şeyin olmadığını görecektir, imkanı imkansız yapan bireylerden hızla uzaklaşarak başarıya kadar asla pes etmeyeceklerdir.

Türkiye olarak gelişmek ve büyümek istiyorsak kız çocuklarımızı ve kadınlarımıza gerekli önemi vermeli ve bu yolda ciddi adımlar atmamız gerekir. Çünkü bir çiçekle bahar olmayacağını ancak her baharın da bir çiçekle başladığını unutmamalıyız. Ülkemizde erkeğin gücü kadına zarar değil huzur vermelidir.

Her gününüzün etrafınızda mis kokan çiçeklerle dolu bir bahar tadında olduğu, kulağınızda kuş cıvıltılarının eksik olmadığı, tüm

kız çocuklarının ve kadınların mutluluklarını anlayabildiğiniz, tebessümlerle dolu bir gün olması dileğiyle. Keyifli okumalar.

Eserin oluşmasında görüşleriyle katkı sağlayan değerli eşim Prof. Dr. İsmail H. Demircioğlu'na, onlarla geçirmem gereken zamandan çaldığım biricik oğlum Yağızhan ve biricik kızım Asya Mira'ya, birinci bölümü yazarken değerli görüşlerini aldığım Prof. Dr. Rahmi Çiçek'e çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ebru Demircioğlu

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ

2019 Ağustos ayında bir kadın olarak tekrar şunu anladım: kadınlar herkes için her şeydir. Canım annemi bir trafik kazasında az kalsın kaybediyordum. O gün neler yaşadığımı ifade edebileceğim tek bir kelime dahi yok. Yaşınız kaç olursa olsun her çocuk baba evine gelip kapıyı çaldığında özellikle de annesini görmeyi bekliyor. Telefonunu aradığında sesini duymak istiyor. Tabi ki baba da bir o kadar önemli. Ama anne çok başka. Annem giderse sanki bir daha yaşım ilerlemeyecek ve ben ölene dek hep o yaşta kalacağım diye düşündüm. Dünyadaki her şey bir anda anlamını yitirdi, benim için rengârenk olan hayatın tüm renkleri bir anda kayboldu. Bir anda o kadar çok kötü duyguyu bir arada yaşadım ki... Nasıl yaşamaya, gülmeye, eğlenmeye devam edebilirdim? İnsan bu kadar acıyla nasıl nefes alabilirdi ki? Ulaşılabilecek her türlü makamın ne anlamı olabilirdi ki? Kim sizi sevip, övüp, şımartacaktı ki? O kimseyi takmayan tavrınız, dünyayla geçtiğiniz dalmanız, başınız dik yürümeniz ve güvendiğiniz pamuktan ama çelikten bir dağ demek olan annenizden kaynaklanıyor. Bundan hiç şüphem yok. Kazandığınız parayı paylaşabileceğiniz en güzel insandır anneniz. Ani ölümler insanları şoka sokuyor. Kimse aniden gitmemeli sevdiklerinden. Yaşlanalım, torunlarımızı görelim. Ve bir gün öleceksek, sevdiklerimiz o anın yakın olduğunu bilmeli ve kendilerini buna hazırlayacakları vakitleri olmalı. Ölüm bile böyle daha güzel.

Başarılı annelerimiz ve kadınlarımızla ilgili 2018 yılında yayımlanan eserimin ilk baskısı tükendi. “Bal Yapan Kelebekler” isimli kitabımın ilk baskısında eserin adı, kapak resmi ve içeriği çok beğenildi. Kitabımın yayınlanmasından hemen sonra gelen pek çok telefon, mail ve mesajlar oldu. Harika dönütler aldım. Bu süreçte anladım ki bu kitap sayesinde düşündüğümden daha büyük bir boşluk dolduruldu ve bu kitaba düşündüğümden çok daha fazla ihtiyaç varmış. Hele 6 ay gibi kısa bir sürede birinci baskının tükenmesi beni çok mutlu etti.

Kitabı okuyunca fark ediyorsunuz ki bir kadın için hayattaki en önemli şey iyi insanlarla karşılaşmak. Rahmetli anneannemin ağzından düşmeyen duasıydı: “Yavrum Allah iyi insanlarla karşılaştırsın”. İnsan büyüdüğünde anlıyor bu duanın ne kadar önemli olduğunu. Bu kitapta yer alan kadınların hayatlarını okuyunca anlıyorsunuz ki kadınlar eğer hayatlarında iyi insanlarla karşılaşmışlarsa, desteklenmişler ve sevilmişler. Zor durumlarında yanlarında hep aileleri, eşleri, çocukları, dostları ve arkadaşları olmuş. Aksi olduğunda ise ciddi bir hayat mücadelesi vermenin yanında horlanmışlar ve aşağılanmışlardır. Hayat bu konuda adil davranmamış ve gerçek şu ki, herkes yaşadıklarına değil, sonuca bakıyor. Zorluklarla bir yerlere gelenlerin ulaştığı haz, tabi ki bambaşka.

İkinci baskı geliştirilmiş bir baskı olarak karşınızda. Yine başarılarla imza atan ve yeni başarılarla imza atan kadınlarımıza eklemeler yaptım. İstatiksel olarak her yıl yayınlanan verileri de bu baskıda olduğu gibi her baskıyla birlikte güncelleyeceğim. Bundan sonraki her yeni baskı bu şekilde geliştirilecek. Kitabıma gösterdiğiniz ilgi için siz sevgili okurlarıma tekrar teşekkür ediyorum. Her geçen gününüz tüm sevdiklerinizle beraber bir öncekinden çok daha sağlıklı ve çok daha güzel olsun.

Prof. Dr. Ebru DEMİRCİOĞLU

Şubat- 2024 İncek/Beytepe/ANKARA

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	vii
İkinci Baskıya Ön Söz	xiii

GİRİŞ	xxi
--------------------	------------

1. BÖLÜM: KADINLARIMIZ VE EĞİTİM	1
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kızlar İçin Eğitim Kurumlarımız,	
İlk Kız Öğrencilerimiz ve Öğretmenlerimiz	2
Sıbyan Mektepleri, İptidai Mektepleri ve İlkokullar	2
Rüştiye Mektepleri.....	8
İdadi Mektepleri	13
Sultaniler.....	16
Dârülfünûn.....	18
Mesleki Eğitim Veren Okullar	24
Sağlık Eğitimi	24
Kız Sanayi (Islahhane) Mektepleri	31
Öğretmen Eğitimi.....	33
Avrupa'ya Eğitim Almak İçin Gönderilen İlk Osmanlı Kızlarımız	44

2. BÖLÜM: EDEBİYATTA KADINLARIMIZ	47
İlk Kadın Yazarlarımız ve Şairlerimiz	47

3. BÖLÜM: MEMUR KADINLARIMIZ	71
İlk Kadın Memurlarımız	71
İlk Kadın Öğretmenlerimiz.....	81

Telefon Şirketinde Çalışan İlk Kadın Memurlarımız.....	94
İlk Kadın Banka Memurlarımız	96

4. BÖLÜM: ÜLKE SAVUNMASINDA

KADINLARIMIZ.....99

Savaşlarda Kadınlarımız.....	99
İlk Kadın Askerlerimiz	128
İlk Kadın Bahriyelilerimiz.....	131
İlk Kadın Polislerimiz	133
İlk Kadın Pilotlarımız	134
Havacılık Sektöründe Yer Alan İlk Kadınlarımız.....	139
İlk Kadın Hava Şehitlerimiz.....	140
İlk Kadın Casuslarımız	141

5. BÖLÜM: YÖNETEN KADINLARIMIZ.....147

Devlet Yönetimindeki İlk Kadın Yöneticilerimiz	147
İlk Kadın Siyasetçilerimiz.....	151
Milletvekilliği Dışında Siyasi Faaliyetlere Katılan Kadınlarımız.....	163
Cumhuriyet Hükümetlerinde Kadın Bakanlarımız.....	165

6. BÖLÜM: İLK KADIN AKADEMİSYENLERİMİZ VE GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ

İLKLER171

7. BÖLÜM: SAĞLIK ALANINDA KADINLARIMIZ	191
İlk Kadın Doktorlarımız ve Sağlık Personelimiz.....	191
Diş Hekimliği.....	206
Eczacılık.....	206
Veterinerlik.....	207
Hemşirelik.....	207
 8. BÖLÜM: İLK KADIN MİMARLARIMIZ VE MÜHENDİSLERİMİZ	209
İlk Kadın Mimarlarımız	209
İlk Kadın Mühendislerimiz.....	216
 9. BÖLÜM: HUKUK ALANINDA KADINLARIMIZ	221
İlk Kadın Hukukçularımız	221
 10. BÖLÜM: MEDYADA KADINLARIMIZ	229
İlk Kadın Gazetecilerimiz.....	229
 11. BÖLÜM: KURUM YÖNETİCİLİĞİNDE KADINLARIMIZ	235
İlk Kadın Yönetici, Müdür ve Genel Müdürlerimiz.....	235
İlk Kadın Ekonomistlerimiz.....	240

12. BÖLÜM: İLK KADIN SANATÇILARIMIZ	241
Müzik	241
Kanto	243
Opera	246
Resim	250
Hat	255
Tiyatro ve Sinema	258
İlk Kadın Terzilerimiz	265
İlk Halk Ozanı Kadınlarımız	266
İlk Kadın Modellerimiz	267

13. BÖLÜM: İLK KADIN SPORCULARIMIZ VE HAKEMLERİMİZ	269
Binicilik	270
Tenis	271
Masa Tenisi	273
Su Sporları	274
Rüzgâr Sörfü	276
Kürek	276
Yelkencilik	277
Kayak	277
Atletizm	277
Boks	281
Halter	282
Tekvando, Judo ve Karate	283
Voleybol	287
Futbol	289
Hava Sporları	289
Doğa Sporları	290
Okçuluk	290

Atıcılık.....	291
Basketbol.....	292
Jimnastik.....	294
Aerobik	296
Eskrim.....	296
Buz Pateni.....	298
Güreş	299
Badminton.....	300
Seyislik	301

**14. BÖLÜM: TÜCCARLIK YAPAN İLK
KADINLARIMIZ.....303**

**15. BÖLÜM: FARKLI ALANLARDA İLKLERİ
BAŞARAN KADINLARIMIZ307**

Kaynakça.....315

GİRİŞ

Çağımızda demokrasi ve eşitlik söylemlerine rağmen pek çok konuda kadınlar halen ikinci planda yer almaktadır. Son yıllarda kadının toplumdaki yerine ilişkin dikkate değer çalışmalar yapılmakla beraber, geçmişten günümüze kadınların pek çok ilkte başarıya imza atmaları üzerinde durulmaya değer bir konudur. Çünkü literatüre bakıldığında kadınlarla ilgili olarak şu bilgilerle karşılaşırız: kadınlar, ya yeni yeni pek çok alana girmeye başlamışlar gibi gösterilmektedirler; ya pek çok alanda tecrübe sahibi olmadıkları algısı yaratılarak kadınlara hiç yer verilmemektedir ya da çok az sayıda ve bazı belirli alanlarda kadınlara yer verilmektedir.

Kadınların geçmişten günümüze pek çok alanda ilkleri başarmasına rağmen isimlerine gerek basılı kaynaklarda gerekse medyada yeterince yer verilmediği görülmektedir. Yapılan bu çalışma sayesinde çeşitli alanlarda tarihe gömülmüş kadınlar gün yüzüne çıkarılarak isimlerinin geçtiği alanlarda kullanılması ve öğretilmesi için bir kaynak oluşturulmuştur.

Geçmişten günümüze Türk toplumunda kadınlar savaştan yönetime, edebiyattan eğitime, akademisyenlikten siyasete kadar daha pek çok alanda başarılarla imza atmışlardır. Genel olarak Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e kadarki süreçte kadın, farklı dönemlerde farklı özellikleriyle ön plana sayıca az da olsa çıkmıştır. Cumhuriyet'le beraber kadınlar, yaşamın farklı alanlarında hem sayıca bir önceki döneme göre çok daha fazla ön plana çıkmışlar hem de günlük yaşamda önemli roller üstlenerek Türk toplumuna ciddi

bir şekilde hizmet etmişlerdir. Kitabın ilerleyen bölümlerinde pek çok alanda var olmaktan öte başarılarıyla dönemine damgasını vuran kadınlarımız hakkında detaylı bilgileri bulacaksınız.

Bu çalışma üç yılı aşkın bir sürede tarama yöntemiyle yapılmış, kitapta yer alan isimlere pek çok kaynak taranarak ulaşılmıştır. Ülkemizde ilklerde kadınlarla ilgili yazılmış olan bu zenginlikte bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle eserin, ilklerde kadınlarla ilgili önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Çalışmada genellikle web tabanlı kaynaklar kullanılmıştır. Bu kaynaklarda yer alan bilgilere göre, bahsi geçen kadınlarla ilgili detaylı bilgilere ulaşıldığı düşünülmektedir. Çalışmanın temeli olan literatür incelendiğinde bazı kadınlarla ilgili detaylı bilgilerin yer almasına karşın, bazı kadınlar hakkında çok az bilgiye yer verilebildiği, hatta bazı kadınların sadece isimlerinin geçtiği görülecektir. Bu sebeple, bazı kadınlarla ilgili doğum tarihlerine kadar detaylı bilgiler verilirken, bazılarının sadece isimlerine yer verilmiştir. Bu kitapta yer alan kadınlar, Türk ve Türkiyeli kadınlardır. Kitapta ilklerde ve öncü kadınlardan bahsedilmeden önce; kız çocuklarının ve kadınların hangi şartlarda, hangi kurumlarda ve nasıl bir eğitim aldıkları hakkında bilgi verilmiştir. Sizler, kadınların bu eğitimleri hakkında bilgi aldıktan sonra bu kadınlarımızın gerek Cumhuriyet öncesi gerek Cumhuriyet'in ilk yıllarında sergiledikleri başarıların ne kadar kıymetli olduğunu göreceksiniz, kadınlarımıza hayran olacak ve kadınlarımızı takdir edeceksiniz.